

GIPERTONIYADA ISHLATILADIGAN DORI MODDALAR TA'SIRINI O'RGANISH

Dushayeva Nilufar Maxsudovna

NamDU Umumtibbiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

nilufardusajeva@gmail.com

Ahmadjonova Tursunoy Anvarjon qizi

Pediatriya yo'nalishi 3-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA. *Mazkur tezisdá gipertoniya qo'llaniladigan farmakologik vositalarning umumiy ta'sir mexanizmlari, ularning arterial bosimni pasaytirishdagi ahamiyati hamda yurak-qon tomir tizimiga ta'siri o'rganilgan. Tadqiqotda gipertenziya kasalligining patofiziologik asoslari, qon tomir tonusi, yurak faoliyati va periferik qarshilikka ta'sir qiluvchi asosiy mexanizmlar tahlil qilindi. Gipertoniyani davolashda qo'llaniladigan vositalarning ta'siri simpatik nerv tizimi faoliyatini pasaytirish, qon tomirlarni kengaytirish, yurakning qisqarish kuchini kamaytirish hamda organizmda suyuqlik hajmini kamaytirishga qaratilganligi ko'rsatib berildi. Ushbu vositalarning kompleks ta'siri arterial bosimni me'yorga keltirish, asoratlar rivojlanishining oldini olish hamda bemorlarning hayot sifatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega.*

Shuningdek, gipertoniya dori vositalarining ta'sir mexanizmlarini chuqur o'rganish samarali davolash strategiyalarini ishlab chiqish va individual davolash yondashuvlarini tanlash imkonini berishi ta'kidlandi.

Kalit so'zlar: *gipertoniya, arterial bosim, farmakologik vositalar, ta'sir mexanizmi, qon tomir tonusi, periferik qarshilik, antigipertenziv terapiya, patofiziologiya, davolash strategiyasi.*

KIRISH. Arterial gipertoniya zamonaviy tibbiyotda eng keng tarqalgan va ijtimoiy ahamiyatga ega kasalliklardan biri hisoblanadi. Ushbu kasallik yurak-qon tomir tizimining surunkali buzilishi bo'lib, qon bosimining me'yordan yuqori darajada uzoq muddat saqlanib turishi bilan tavsiflanadi. Gipertoniya nafaqat insonning umumiy sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatadi, balki yurak yetishmovchiligi, insult, miokard infarkti kabi og'ir asoratlarning rivojlanish xavfini ham sezilarli darajada oshiradi. Shu bois ushbu kasallikni samarali davolash va nazorat qilish tibbiyotning dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi.

Gipertoniyani davolashda qo'llaniladigan dori vositalari turli farmakologik guruhlariga mansub bo'lib, ular organizmga turlicha mexanizmlar orqali ta'sir ko'rsatadi. Jumladan, angiotenzin-konvertlovchi ferment (AKF) ingibitorlari, beta-adrenoblokatorlar, kalsiy kanallari blokatorlari, diuretiklar va angiotenzin II retseptor antagonistlari keng qo'llaniladi. Ushbu preparatlar qon bosimini pasaytirish, yurak

yuklamasini kamaytirish va qon tomirlarning elastikligini oshirish orqali o'z terapevtik samaradorligini namoyon etadi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, gipertoniyani davolashda qo'llaniladigan dori vositalarining ta'sir mexanizmlarini chuqur o'rganish, ularning samaradorligi va nojo'ya ta'sirlarini aniqlash orqali individual davolash yondashuvlarini ishlab chiqish imkonini beradi. Bu esa kasallikni nazorat qilish darajasini oshirib, asoratlar rivojlanishining oldini olishga xizmat qiladi.

Dolzarbligi

Arterial gipertoniya bugungi kunda yurak-qon tomir tizimi kasalliklari orasida eng keng tarqalgan kasalliklardan biri hisoblanadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, arterial gipertoniya yurak infarkti, insult, surunkali yurak yetishmovchiligi va buyrak kasalliklarining asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. Kasallikning keng tarqalganligi va asoratlarining og'irligi gipertoniyani davolash masalasini dolzarb muammolardan biriga aylantiradi.

Gipertoniyani davolashda farmakologik vositalar muhim o'rin egallaydi. Turli mexanizm orqali ta'sir etuvchi dori vositalari arterial bosimni nazorat qilishda samarali hisoblanadi. Ustoz-shogird tizimi asosida olib borilgan ilmiy izlanishlar talabalar bilimini mustahkamlash hamda klinik tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot maqsadi

Gipertoniya qo'llaniladigan dori vositalarining ta'sir mexanizmlarini o'rganish va ularning klinik samaradorligini baholash.

Tadqiqot materiallari va metodlari

Ustoz-shogird tizimi asosida zamonaviy ilmiy adabiyotlar, farmakologiya bo'yicha qo'llanmalar hamda klinik tavsiyalar tahlil qilindi. Gipertoniya qo'llaniladigan asosiy dori vositalari guruhlarining ta'sir mexanizmi va samaradorligi o'rganildi.

Tadqiqot natijalari. Gipertoniya qo'llaniladigan dori vositalari arterial bosimni turli mexanizmlar orqali pasaytiradi. Ushbu mexanizmlar orasida renin-angiotenzin-aldosteron tizimini bloklash, simpatik nerv tizimi faolligini kamaytirish, periferik tomirlar qarshiligini kamaytirish, suyuqlik hajmini kamaytirish hamda yurak qisqarish kuchini susaytirish asosiy o'rin tutadi.

Tomirlarning kengayishi natijasida periferik qarshilik kamayadi va arterial bosim pasayadi. Shuningdek, organizmdan ortiqcha suyuqlikni chiqarish qon hajmini kamaytiradi va arterial bosimni pasaytirishga yordam beradi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, gipertoniya qo'llaniladigan dori vositalari kompleks yondashuv samaraliroq hisoblanadi. Individual davolash usullarini qo'llash muhim ahamiyatga ega.

XULOSA.

Xulosa qilib aytganda, arterial gipertoniya qo'llaniladigan dori vositalarining ta'sirini o'rganish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Turli farmakologik guruhga mansub preparatlar organizmga har xil yo'llar orqali ta'sir

ko'rsatib, qon bosimini me'yorlashtirishga xizmat qiladi. Ularning to'g'ri tanlanishi bemorning individual xususiyatlari, kasallikning og'irlik darajasi va mavjud hamroh kasalliklarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi zarur.

Shuningdek, dori vositalarining samaradorligi bilan bir qatorda ularning nojo'ya ta'sirlarini ham inobatga olish muhimdir. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kompleks va individual yondashuv asosida olib borilgan davolash gipertoniya nazoratini sezilarli darajada yaxshilaydi. Kelgusida bu boradagi izlanishlarni yanada kengaytirish, yangi avlod preparatlarini ishlab chiqish hamda mavjud dorilarning ta'sir mexanizmlarini chuqurroq o'rganish orqali gipertoniya bilan bog'liq asoratlarni kamaytirish mumkin.

Natijada, gipertoniya qo'llaniladigan dori moddalar ta'sirini o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy tibbiyot uchun ham katta ahamiyat kasb etadi va aholining sog'lig'ini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Murodova S.D. Gipertoniya kasalligi: zamonaviy yondashuvlar va davolash usullari // Международный журнал научных исследований, 2025.
2. Oltiboyeva M.G., Xursandov Sh.N. Gipertoniya kasalligida qo'llaniladigan dori vositalari // Лучшие интеллектуальные исследования, 2026.
3. Abdurahmonova D. Gipertoniya kasalligi: yoshga qarab davolash // Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 2025.
4. Raximov X.M., Umarov O.T. Arterial gipertoniya kasalligi va uni davolash // Образование, наука и инновационные идеи в мире, 2025.
5. Obloqulova I.A. va boshqalar. Gipertoniya kasalligi sabablari va davolash usullari // International Educators Conference, 2024.
6. Tursunkulova D.Sh., Umarova S.S. Gipertoniya kasalligining paydo bo'lish sabablari // Tadqiqotlar jurnali, 2025.
7. Gipertoniya qo'llaniladigan dori guruhlari haqida ma'lumot (diuretiklar, β -blokatorlar, ACE ingibitorlari va boshqalar)
8. Gipertoniyani medikamentoz davolash va dori guruhlari (enalapril, amlodipin, valsartan va boshqalar)
9. World Health Organization (WHO). Hypertension Guidelines, 2021–2023.
10. Mancia G. va boshqalar. ESH/ESC Guidelines for the management of arterial hypertension, 2023.